

บทคัดย่อ

แรงงานที่ย้ายถิ่นมาจากชนบทเข้ามาอยู่ในเขตชุมชนเมือง ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือและมีการศึกษาต่ำ ทำให้ถูกเบียดขับให้เข้าสู่ตลาดแรงงานชั้นล่างที่ขาดโอกาสในการเลือก ต้องดำรงอยู่ในลักษณะของการสอดตัวเองเข้าสู่รูปแบบการขายแรงงานหลายประเภท ตามสภาพการการเร่งความเติบโตของภาคอุตสาหกรรม การค้า และบริการ และเมื่อเกิดสถานการณ์เศรษฐกิจตกต่ำหรือวิกฤติเศรษฐกิจหลัง พ.ศ.2540 บุคคลเหล่านี้น่าจะยิ่งถูกเบียดขับให้ประสบภาวะยากลำบากมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา แรงงานรถเข็นในตลาดหัวอัฐ เพื่อศึกษาการดำรงชีวิตของแรงงานรถเข็นในระดับปัจเจกบุคคลและครอบครัว และศึกษาถึงกระบวนการทางสังคมของแรงงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องว่ามีระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างไร เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการช่วยเหลือหรือจัดสวัสดิการให้กับแรงงานเหล่านี้

ตลาดหัวอัฐเป็นเขตของการค้าส่งพืชผักผลไม้ที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะเป็นพื้นที่ที่มีสภาพภูมิศาสตร์ตั้งอยู่นอกเมืองนคร อันเป็นเส้นทางที่เกษตรกรนำผลไม้ผ่านมา เป็นตลาดที่เป็นเขตชุมชนใหญ่ มีประชากรอาศัยหนาแน่น การพึ่งพาอาศัยกันในระบบเศรษฐกิจก็มีมากขึ้นไปด้วย ด้วยเหตุนี้ฐานะทางเศรษฐกิจของตลาดหัวอัฐจึงเป็นแหล่งการซื้อขายหรือทำธุรกรรม หลายคนพยายามเข้ามาใช้บริการในรูปแบบต่างๆ ก่อให้เกิดอาชีพและเกิดรายได้ หนึ่งในจำนวนมากมายเหล่านั้น คือ คนรับจ้างรถเข็น ในที่นี้จะใช้คำว่า "อาชีพรถเข็น" ซึ่งหมายถึง ผู้ที่เข็นรถในตลาดพืชผลเป็นแหล่งในการหารายได้ คนรับจ้างรถเข็นเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นกลไกเล็กๆแต่ค่อนข้างสำคัญในระบบเศรษฐกิจ หรือมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ให้ระบบการค้าขายดำเนินไปอย่างดี เป็นกลไกเล็กๆในระบบการค้าที่มูลค่าสูงถึงวันละพันล้าน ซึ่งมักไม่ได้รับการกล่าวถึง นับเป็นพลวัตปัจจัยที่ทรงพลังในย่านธุรกิจ

ผลการศึกษาวีถีชีวิตของแรงงานรถเข็น พบว่า บุคคลที่เข้าสู่การทำงานรถเข็นส่วนใหญ่เคยเป็นเกษตรกรที่อพยพเข้าเมือง และเป็นอาชีพที่รองรับผู้ที่มีปัญหาในอาชีพเดิมและบุคคลที่ต้องการรายรับเป็นเงินสด ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจพบว่า จำนวนบุคคลที่เข้าทำงานเข็นรถมาจากอาชีพต่างๆนอกภาคเกษตรกรรมมากขึ้น และเกิดขึ้นพร้อมๆกับความเติบโตของตลาดหัวอัฐ แรงจูงใจสำคัญของการเข็นรถ คือ หนึ่ง การเสริมรายได้ของครัวเรือน สอง เป็นแหล่งงานที่สามารถหาเงินสดได้ง่ายประมาณวันละ 200 บาท ในฤดูกาลปกติ และประมาณไม่เกิน 500 บาท ในฤดูกาลที่มีพืชผักผลไม้เข้าสู่ตลาดมาก สาม แรงงานสามารถเข้าสู่การทำงานเข็นรถในตลาดได้อย่างอิสระเสรี ภายใต้งบของตลาดคือ ทุกคนต้องสวมเสื้อกั๊กที่ตลาดมีไว้รองรับให้เข้าวันละ 10 บาท (1,000 บาท/ปี) และเช่ารถเข็นสำหรับเป็นเครื่องมือชนิดเดียวที่ต้องใช้วันละ 20 บาท โดยเริ่มตั้งแต่เข้ามีตจนถึงตอนเย็นหรือค่ำ

ชีวิตของแรงงานจึงวนเวียนอยู่ในตลาด ไม่มีกิจกรรมใดมาร้อยรัดหรือกิจกรรมสื่อสัมพันธ์ระหว่างแรงงานรถเข็นกับพ่อค้าแม่ค้า และระหว่างแรงงานรถเข็นด้วยกันเอง แม้จะต้องปฏิบัติงานคู่กันตลอดเวลา ส่งผลให้ขาดการปฏิสัมพันธ์ ทำให้แรงงานรถเข็นดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวในการทำงาน กล่าวคือ ไม่มีผู้ใดสนใจให้ความสำคัญ ต่างคนต่างเข็น ดังนั้นจึงไม่มีสวัสดิการใดที่ถูกสร้างขึ้นระหว่างตลาดหรือพ่อค้าแม่ค้ากับ

แรงงานรถเข็น และระหว่างแรงงานรถเข็นด้วยกันเอง ความมั่นคงหรือสวัสดิการที่ได้รับเป็นสวัสดิการจาก
ภูมิลำเนาที่ตั้งของครัวเรือน เป็นต้นว่า สวัสดิการของรัฐชั้นพื้นฐานต่างๆ

แนวคิดในการเสนอแนะเพื่อการจัดระบบสวัสดิการแก่ แรงงานรถเข็น คือ ควรจัดระเบียบตลาดให้ชัดเจน
เกี่ยวกับ ราคาส่งสินค้า เพื่อป้องกันอุบัติเหตุแก่แรงงานรถเข็น และราคาเสื้อผ้าไม่ควรขึ้นราคา และ
จำนวนรถเข็นก็น่าจะมีการจำกัดจำนวน ไม่ให้มีจำนวนมากกว่าจำเป็นและอาจจะให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงาน
รถเข็น การจัดการสวัสดิการของรัฐ ประการแรก การสนับสนุนเงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพที่มีดอกเบี้ยน้อยมี
ระยะในการผ่อนส่ง และกองทุนเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ประการที่สอง การจัดระเบียบจรรยา
บรรณหน้าตลาดหัวขลุ่ยเพื่อความปลอดภัยของผู้ประกอบอาชีพให้บริการรถเข็น การจัดการสร้างกลุ่มของผู้
ประกอบอาชีพรถเข็น เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่างๆได้อย่างเป็นระบบและการจัดสวัสดิการกัน
เองในกลุ่ม องค์กรพัฒนาเอกชนน่าจะเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมเกี่ยวกับ สิทธิ ผลประโยชน์ โอกาส เงื่อนไขทางกฎหมาย การสร้างความมั่นคงในระหว่างการทำงาน ตลอดจนเสริมให้ตระหนักถึงกระบวนการกลุ่มของ
แรงงานรถเข็นด้วย